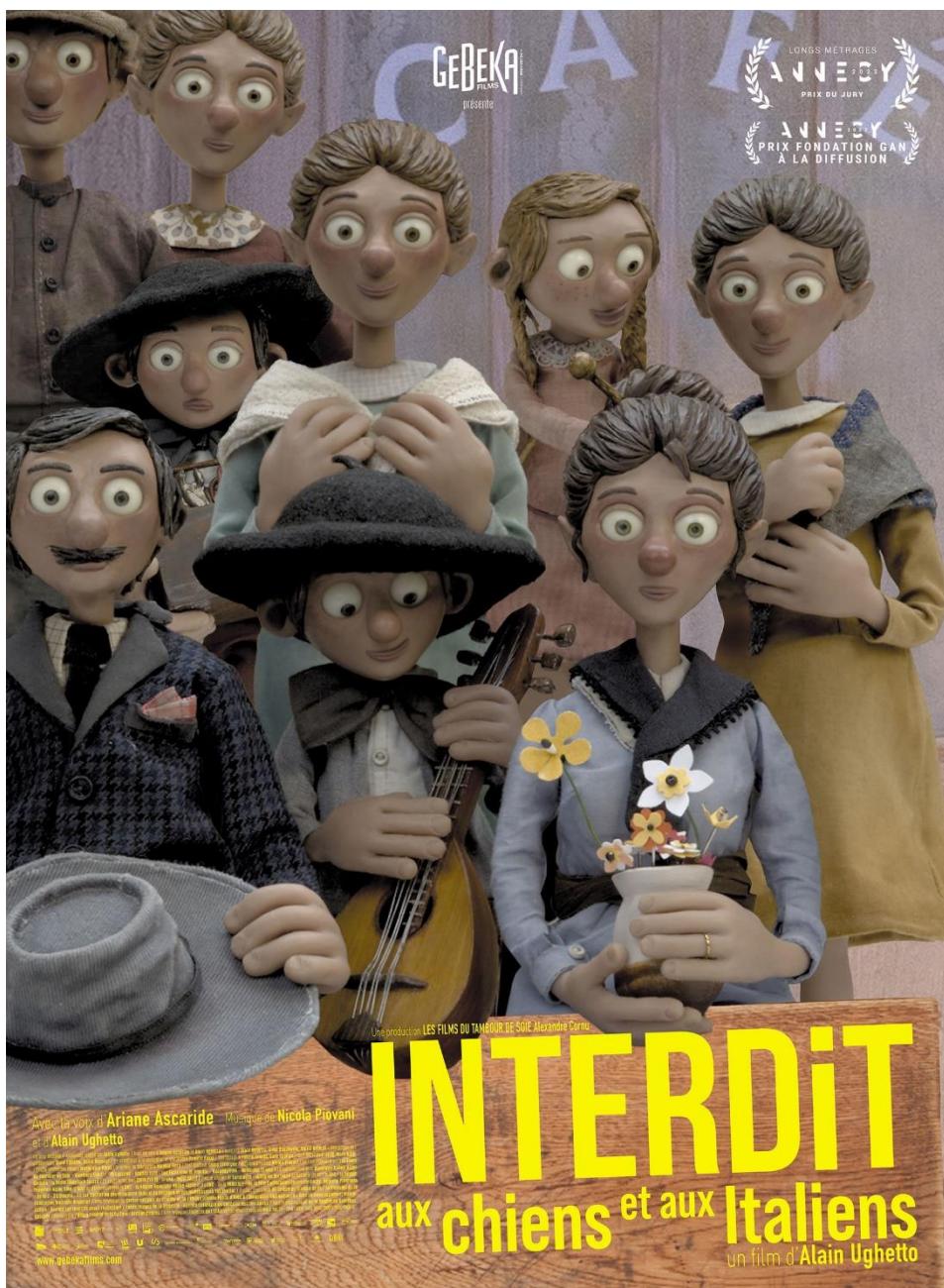




FUŠ – Film u školi predstavlja film

PSIMA I TALIJANIMA ULAZ ZABRANJEN



prosinac 2023.

PODACI O FILMU

Izvorni naziv: *Interdit aux chiens et aux Italiens*

Zemlja i godina proizvodnje: Francuska, Italija, Belgija, Portugal, Švicarska, 2022.

Trajanje filma: 70'

Žanr: animirani

Režija: Alain Ughetto

Scenarij: Alexis Galmot, Alain Ughetto, Anne Paschetta

Kamera: Sara Sponga

Montaža: Denis Leborgne

Animatori: Elie Chapuis, Marjolaine Parot

Glazba: Nicola Piovani

Producenti: Alexandre Cornu, Enrica Capra, Nicolas Burlet, Ilan Urroz, Jean-François Le Corre, Manuel Poutte

Produkcija: Les Films du Tambour de Soie, Vivement Lundi, Foliascope, Lux Fugit Film, GraffitiDoc, Ocidental Filmes, Nadasdy Film, Auvergne-Rhône-Alpes Cinéma, RTS - Radio Télévision Suisse, RTBF - Radio Télévision Belge Francophone

Najava: <https://www.youtube.com/watch?v=185HUoBzYfc>

Prikladno za uzrast: 12+

Ključni pojmovi: obitelj, povijest, migracije, život seljaka i radnika na počeku 20. stoljeća, prihvatanje stranaca, animirani film, stop-animacija, autorski film

Korelacija s nastavnim predmetima: Hrvatski jezik, Talijanski jezik, Povijest, Geografija, Sat razredne zajednice

FESTIVALI I NAGRADE

- Nagrada publike za najbolji dugometražni film na Filmskom festivalu animiranih filmova „Anima“ u Bruxellesu, 2023.
- Nagrada žirija na Međunarodnom festivalu animiranih filmova u Annecyju, 2022.
- Velika nagrada na Međunarodnom festivalu animacije u Bucheonu, 2022.
- Posebno priznanje za dugometražni film na Međunarodnom festivalu animacije CINANIMA u Espinhu, 2022.
- Europska filmska nagrada za europski animirani dugometražni film u Reykjavíku, 2022.
- 52. Međunarodni filmski festival u Rotterdamu, 2023.
- 63. Međunarodni filmski festival za djecu i mlade u Zlínu, 2023.

REDATELJ ALAIN UGHETTO



Rođen 1950. u Francuskoj, u obitelji porijeklom iz Pijemonta u Italiji, Alain Ughetto od oca i djeda je naslijedio iznimski talent za ručne radinosti. 1985. Alain Resnais uručio mu je nagradu César za najbolji kratki animirani film *La boule*. 2013. režirao je animirani film *Jasmine* u kojemu pričuje svoju ljubavnu priču s Irankom u Teheranu krajem 70-ih. Film je osvojio Europsku filmsku nagradu za najbolji animirani dugometražni film.

OPIS RADNJE

Početak 20. stoljeća: Ughettera, sjeverna Italija, selo Ughettovih. Život u regiji postao je jako težak i Ughettovi sanjaju o boljem životu u inozemstvu. Legenda kaže da je Luigi Ughetto prešao Alpe i započeo novi život u Francuskoj čime je zauvijek promijenio sudbinu svoje voljene obitelji. Njegov unuk putuje unatrag kroz vrijeme, ponovno se osvrćući na njihovu povijest.

Film je zamišljen kao izmišljeni dijalog s Cesirom, redateljevom bakom, koju on pita sve što bi želio znati. Svjedočanstvo je to o iskustvima jedne generacije talijanskih migranata i počast njihovoj hrabrosti. Na poetski način film ovoj osobnoj priči daje univerzalnu dimenziju. To je „nostalgično prisjećanje“ koje povezuje elemente koji se pojavljuju u ovom radu; od izvornog doma, male farme u podnožju planine Viso, do višestrukih obiteljskih baza raštrkanih u Ubaye, Valaisu, dolini Rhone, Ariègeu i Drômeu. Priča se napaja djedovim sjećanjima i tragovima iz prošlosti, fotografijama i korespondencijom. Tijekom ovog migracijskog iskustva, obitelj Ughetto improvizirala je novi dom u kojem je sjećanje vezivni element.

REKLI SU O FILMU

Izrađen od gline i kestena, kartona i kamenja, film ima ugodnu, grubo oblikovanu estetiku koja se savršeno slaže s temom snalažljivih i izdržljivih planinskih ljudi, koji stvaraju svoj život od svega što im sudbina donese na put. Miješajući osobnu i širu društveno-političku povijest, film nudi intrigantan pogled na ne tako davnu prošlost Europe koja se, unatoč tomu, čini kao potpuno drugačiji svijet.

Wendy Ide, Screen Daily

Redatelj se u prikazu tih nesreća i zločina protiv čovječanstva koristi izrazito suhim humorom i izmorenim stoicizmom. Dehumanizirajući svoju obitelj kao lutke, u stanju je ispričati njihovu priču a da ona nikada ne postane olovna litanija očajničke tragedije. Međutim, oprez jer film je često nježno srcedrapajući u onome što prikazuje. No mjesta za šalu ima, a ako nešto treba dodatno objasniti, Alain se ponekad umiješa i zamoli animiranu Cesiru da to pojasni. Zajedno, ovaj par nudi nevjerojatan pogled na Europu prošlog stoljeća. Dobivate pogled u prvom i trećem licu na planinski život, rat u Africi, španjolsku gripu, Prvi svjetski rat, uspon fašizma, izgradnju novog života u stranoj zemlji... Redatelj posvećuje ovaj film svojim precima i svim imigrantima koji pokušavaju preživjeti u očajničkim okolnostima.

Ard Vijn Screen Anarchy

Doista dražesno djelo svjedočanstva o talijanskoj migraciji (...) Psima i Talijanima ulaz zabranjen je istovremeno nježan i grub, intiman i povijestan, poetičan i realističan.

Fabien Lemercier: Cineuropa

IZJAVA REDATELJA

Na obiteljskim nam je večerama otac govorio da u regiji Pijemont u Italiji postoji selo Ughettera u kojemu svi stanovnici nose isto prezime kao i mi. Kada je umro, otišao sam vidjeti postoji li to selo. Doista, postojalo je: Ughettera, zemlja Ughettovih! Moje istraživanje počelo je tamo, prije devet godina.

Na groblju nisam pronašao ni grob djeda Luigija ni grob bake Cesire. Što se dogodilo? Svjedoci tog razdoblja talijanske povijesti su nestali, krovovi kuća urušili su se na njihovu seljačku prošlost, stabla su izrasla ondje gdje su nekoć rudarili. Ništa nije ostalo.

Pravi dar za ovaj film bilo je i otkriće knjige Nuta Revellija *// mondo dei vinti*. Ovaj talijanski esejist i partizan zabilježio je svjedočanstva seljaka koji su bili istih godina kao moji djed i baka i koji su živjeli u istom dijelu Pijemonta. Potresna svjedočanstva o gladi, bijedi i ratovima...

U Ughetteri sam skupio sve predmete koji su bili dio njihova svakodnevnog života; ugljen, brokulu, kestenje... U svom sam ateljeu sa svime time izradio dekoracije. Brokula je postala stablo, drveni ugljen planina, a šećer cigla... U srcu moje radionice, sa Jean-Marcom Ogierom i njegovim timom, rekonstruirali smo ovaj nestali svijet.

Sjećamo se svojih roditelja, ponešto svojih baka i djedova, ali dalje od toga jako malo: to je mrak i jedna velika priča. Ono što me zanimalo bilo je vratiti se u prošlost kako bih povezao intimno i povjesno prisjećanje.

Danas sam iza svog imena pronašao kroniku jedne obitelji među stotinama drugih. Za pisanje ove priče inspirirala me stvarnost. Stvarnost života dijela moje obitelji iz talijanskog Pijemonta. Zaronio sam u vlastito sjećanje, zatim u sjećanje svojih rođaka, braće i sestara. Između rata i seobe, rođenja i smrti, nastala je priča. Osim tužne osobne priče, otkrio sam zapanjujuće putovanje, koje sam prenio na film.

Moj djed Luigi... Volio bih da sam ga mogao upoznati, ali nisam. Međutim, poznavao sam svoju baku Cesiru. Imao sam dvanaest godina kada je umrla, zvao sam je „baka“. Za mene je ona rođena takva: pored plinske peći, obučena u crno, s rukama u palenti. Željela je biti veća Francuskinja od Francuza i zato je nikad nisam čuo da govori talijanski. Od jutra je radila u kuhinji palentu s mljekom, u podne palentu i paprikaš od kunića, a navečer palentu u pećnici. I tada sam shvatio da je moja baka, prije nego što su je zvali baka, bila Cesira, da je bila mlada i lijepa, da je nosila odjeću u bojama, da je bila željena i voljena.

U radionicama VIVEMENT LUNDI! u Rennesu izradili smo likove: Luigija, Cesiru, Vincenta, mog oca, i mnoge druge lutke koje ih prate. Cesira je postala 23 cm visoka figurica koju vidimo u filmu. Dok sam joj postavljao pitanja, ispričala mi je svoju priču, svoj život u Italiji, susret s Luigijem, prekinuti put u Ameriku, razlog odlaska u Francusku...

Projekt je predložio, razvio i podržao Alexandre Cornu, marsejski producent s kojim sam već režirao svoj prethodni film *Jasmine*. Sa scenaristom Alexisom Galmotom, koji je preuzeo

dužnost od Anne Paschetta, s kojom sam razvio najdokumentiraniji dio, prilagodili smo priču, pronašli zaplet, prilagodili scene i izrezali ih na sekvenце.

Luigi, Cesira, moj otac, svi su bili na svom mjestu. Morao sam još samo sebe integrirati u ovu priču... Tema koja me zanimala je prijenos iz ruke u ruku. Ruke moga djeda prenijele su svoje znanje na ruke moga oca, ruke moga oca prenijele su svoje znanje na mene i danas, budući da se toga prisjećam, moram o tomu svjedočiti. Ruka, moja ruka, morala je postati lik, lik koji djeluje na ovaj svijet i u radionici: ruka koja radi, propituje i intervenira.

Film je uglavnom sniman u Beaumont-les-Valenceu, u studiju Foliascope. Snimanje je započelo u siječnju 2020. i dovršeno je 31. srpnja 2021. Ono što me zanimalo u ovom filmu bilo je prikazati ljude dok rade, ljude koji su izgradili našu infrastrukturu u Francuskoj: tunele, ceste, mostove, brane, ljude koji su, bez skrivanja, ostali potpuno nevidljivi. Pojasnio sam ovu priču koja počinje s „ja“ i vrlo brzo postaje „mi“. Bilo da smo Poljaci, Španjolci, Portugalci, Indijci, Vijetnamci ili Sjevernoafrikanci, prošlost je u našem DNK-u. Ponavljači danas, želio sam posvjedočiti „kako smo u to vrijeme primali sve strance“.

Na ovom sam filmu radio devet godina i volim sve njegove slike. To je jedinstven film u kojem je svatko pridonio svojim znanjem, svojim vještinama i svojim pamćenjem. Timski rad, duga i lijepa zajednička avantura u kojoj smo se svi okupili – producenti, animatori, tehničari iz cijele Europe da vam uručimo ovaj prekrasan, veličanstveni dar. Film svjedočanstva, ali prije svega film ljubavi.



KRONOLOGIJA OBITELJI RIJEČIMA REDATELJA

Moj djed Luigi umro je 1942., osam godina prije mog rođenja. Moj otac nije puno pričao o njemu i sve što danas znam doznao sam pitajući rođake i tetke. Luigi Ughetto rođen je 1879. u Pinasci, u planinama, na sjeveru Pijemonta. Cesira Caretti rođena je 1886. u Premenu, također u Pijemontu, ali u bogatijem kraju i obitelji, u blizini jezera Maggiore. Kad su oni rođeni, talijanska je nacija bila vrlo mlada (1871., na kraju ujedinjenja).

1905. Luigi je imao 26 godina i sudjelovao je u izgradnji željezničkog tunela Simplon koji je povezivao grad Brig u Valaisu (Švicarska) sa selom Iselle u talijanskom Pijemontu. Vjerojatno je ondje Luigi, radnik, upoznao Cesiru, izvođačevu kćer. Vjenčali su se 6. kolovoza 1907. godine u Cesirinom selu u Premenu, u skladu s običajem. Prva kći Marie-Cécile rodila im se 1909. u Sierreu u Švicarskoj. U 1910.-ima Italija se uključila u niz kolonijalnih ratova: Somalia 1908. i Libija 1911./1912. Luigi je vjerojatno sudjelovao u potonjem. Od 1900. do 1915. više od 8 milijuna Talijana napustilo je svoju domovinu.

23. svibnja 1915., nakon objave rata, talijanske su se vojske postavile duž granice u Julijskoj Veneciji i u Alpama. Luigi je imao 36 godina i pozvan je da se bori u Italiji. Bio je otac troje male djece. Luigi je pobegao i vratio se nakon rata raditi u Francusku gdje se o njemu ne zna ništa do rođenja nove djece u Corrèzeu: Marcella 1919., mog oca Vincenta 1921. i Renéa 1925. Luigi i Cesira bili su u Francuskoj kada je Mussolini, iskoristivši opće nezadovoljstvo, 1921. osnovao Nacionalnu fašističku stranku. Oni koji su ostali u Italiji sjećaju se krvavog vremena koje je duboko podijelilo regiju Pijemont. 1932. u Ariegeu, Ida, Luigijeva i Cesirina druga kći umrla je u dobi od 18 godina. 1939. Luigi, Cesira, moj otac, jedan od njegove braće i jedna od njegovih sestara bili su naturalizirani. Moj je otac sudjelovao u Drugom svjetskom ratu kao Francuz i borio se protiv rodne zemlje svojih roditelja.

Moj djed Luigi umro je 1942., a baka Cesira dvadeset godina kasnije. Moj je otac umro 2009. Njegov pepeo položen je, na njegov zahtjev, pored pepela moje majke Francuskinje.



ISELJAVANJE NEKOĆ

S obzirom na surovost životnih uvjeta u planinama Pijemonta, ljudi su u vijek prelazili Alpe kako bi poboljšali svoj svakodnevni život. Muškarci i žene onomad su se „iznajmljivali“ kao sezonski radnici. Djeca također, čim se snijeg otopio i omogućio prelazak planina pješice. U filmu se spominje mjesto *Barcelonnette*, poznat po dječjoj tržnici na kojoj je oko 400 djevojčica i dječaka nudilo svoje usluge: služili su po kućama, bili pastiri ili radnici na farmama tzv. *vacherots*. Bila je to vojska nepismene, poslušne i gladne djece među kojima je morao biti i redateljev djed. Kao i brojnim drugim Pijemontežanima, i on je tu započeo svoj život radnika-migranta. Emigracija je prvo bilo redovita i sezonska, a ubrzo i definitivna kada su tisuće farmera iz Pijemonta naselile Francusku, Švicarsku ili Ameriku. Povijest Pijemonta je stoga povijest zemlje ispražnjene od svojih stanovnika. Ova pojava postala je masovna od sredine 19. stoljeća. Između 1876. i 1985. više od 27,5 milijuna Talijana napustilo je svoju zemlju, odnosno svaki se dan praznilo jedno selo od 650 stanovnika. U tom masovnom iseljavanju Pijemont je brojem iseljenika predvodio. Prateći puteve Luigija, Cesire i ostalih pijemontskih seljaka koji su tada radili u Francuskoj, film dočarava upravo takvo iseljeničko putovanje. Kroz njihovu sudbinu pratimo povijest migrantske i nomadske radne snage koja, jučer talijanska, danas istočnoeuropska, bliskoistočna ili afrička, prodaje svoje radne vještine i pridonosi poljoprivrednom i industrijskom razvoju mnogih (francuskih) regija, radeći u uvjetima jedva zavidnijim od onih koje su ostavili kod kuće.

NAZIV FILMA

Naziv filma *Psima i Talijanima ulaz zabranjen* odnosi se na italofobiju, doslovno „strah od Talijana“ prisutan u francuskom društvu između 1875. i 1914., u kontekstu rastućeg europskog nacionalizma, stalnih diplomatskih napetosti između Francuske i Italije i krize na francuskom tržištu rada. Talijanskog imigranta tada su smatrali žrtvenim jarcem. Italofobjija se očitovala i tijekom fašizma, a potom i za vrijeme Drugog svjetskog rata. Od 1945. nadalje, percepcija Talijana postupno se poboljšavala u francuskom društvu, ali je ostala negativna u Belgiji, Njemačkoj i Švicarskoj sve do ranih 1970-ih. Danas je *talijanstvo* moderno u gradovima na jugoistoku, od Chambéryja do Nice preko Grenoblea, koji se pozivaju na „talijanski štih“.

Redatelja je, prema njegovim riječima, zaintrigirala jedna stara fotografija koju je pronašao na internetu, fotografija s crno-bijelim natpisom „*Psima i Talijanima ulaz zabranjen*“ na vratima jednog kafića. Isprva je mislio da fotografija potječe iz francuske pokrajine Savoja ili iz Švicarske, međutim otkrilo se da je fotografija snimljena u Belgiji. Nasilje, okrutnost i žestina ovog malog znaka koji je dočekivao migrante savršeno se uklapala u povijesnu evokaciju koja je u osnovi teme ovog filma te joj je redatelj posvetio i čitavu jednu scenu u filmu.

DRŽAVLJANSTVO I NATURALIZACIJA (PRIROĐENJE)

Državljanstvo je poseban pravni odnos, trajan po svom karakteru, koji postoji između države i pojedinca, njezinog državljanina. Svaka država propisuje svoja pravila kojima regulira

pitanja državljanstva, a osobito ona o kojima ovisi koje će osobe i pod kojim uvjetima smatrati svojim državljanima, odnosno pod kojim uvjetima pojedine osobe prestaju biti njezini državljeni. Pojam državljanstvo treba razlikovati od pojma **nacionalnost**. Naime nacionalnost označava pripadnost pojedinca određenom narodu odnosno naciji. Svaki narod ima svoje sunarodnjake koji ne moraju imati svi isto državljanstvo. Državljanstvo označava, dakle, pravnu vezu između pojedinca i države. Samo država ima svoje državljanje i oni ne moraju biti svi iste nacionalnosti. Razlog zbog čega između ta dva pojma ponekad dolazi do zabune jest činjenica da u engleskom jeziku riječ *nationality* označava državljanstvo. Hrvatsko državljanstvo može se stići na sljedeće načine: prema porijeklu, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, naturalizacijom i međunarodnim sporazumima.

Naturalizacija je proces u okviru kojega osoba koja nije državljanin može steći državljanstvo države boravka. Stranci mogu podnijeti zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva i prirođenjem odnosno naturalizacijom postati hrvatski državljeni ako ispunjavaju uvjete propisane zakonom. Jedan od uvjeta je i taj da živi u Hrvatskoj i ima prijavljen boravak u trajanju od neprekidno **8 godina** do podnošenja zahtjeva. Za razliku od stjecanja državljanstva podrijetlom, naturalizacija se ne provodi automatski. Za njezino provođenje potreban je zahtjev osobe o kojoj se radi i poseban akt državne vlasti.

NATURALIZACIJA TALIJANA U FRANCUSKOJ (1927. – 1940.)

Početkom 20. stoljeća talijanska zajednica postala je prva rezidentna strana zajednica u zemlji s gotovo 500.000 ljudi 1911. godine. Sve do uoči Prvog svjetskog rata, uzrok talijanskog useljavanja u Francusku bio je ekonomski. U Francuskoj je nedostajalo radne snage, osobito u poljoprivredi i industriji (tvornice i rudnici) te građevinarstvu. Francuski zahtjevi za talijanskom radnom snagom porasli su na kraju Prvog svjetskog rata.

1931. talijanska zajednica u Francuskoj brojala je više od 800.000 stanovnika, ali je taj protok prekinut izbjijanjem Drugog svjetskog rata. Od 1940-ih dolazi do pada broja talijanskih stanovnika, zbog masovnih naturalizacija i porasta broja repatrijacija. **U trinaest godina** između **1927.**, kada je Francuska proširila pristup državljanstvu i dopustila strancima da podnose zahtjev za naturalizaciju nakon **tri umjesto deset godina u zemlji, i 1940.**, vlada je odobrila više od **900.000 naturalizacija**. Prema današnjim statistikama, oko **5,5 milijuna** Francuza talijanskog je podrijetla odnosno oko 8 % ukupnog stanovništva.

U filmu obitelj Ughetto bezuspješno pokuša emigrirati u **Sjedinjene Američke Države**. Između 1880. i 1924. više od **četiri milijuna Talijana** emigriralo je u SAD, polovica njih samo između 1900. i 1910., bježeći od teškog ruralnog siromaštva u južnoj Italiji i na Siciliji. Danas su Amerikanci talijanskog podrijetla peta najveća etnička skupina u toj zemlji.

PRIJE GLEDANJA FILMA

- Što mislite, koja je tema ovoga filma i kakve asocijacije u vama budi njegov naziv?
- Istražite pojmove državljanstva, nacionalnosti i naturalizacije.
- U filmu se spominju razni povijesni događaji. Istražite što je to fašizam, epidemija španjolske gripe, talijanski rat u Africi.
- Kako zamišljate svoju budućnost? Gdje se zamišljate da ćete živjeti?
- Poznajete li nekoga tko se odselio u inozemstvo. U koju zemlju i zašto baš tamo? Što mislite, zašto se ta osoba odselila i namjerava li se jednoga dana vratiti?
- Kako zamišljate život u novoj zemlji? O čemu sve treba voditi računa i što bi sve u takvom slučaju bilo drugačije od života u Hrvatskoj?



NAKON GLEDANJA FILMA

- Što vam se svidjelo, a što nije u filmu? Što vam je najviše ostalo u sjećanju u vezi s filmom? Je li priča ispričana u filmu bila jasna i lako razumljiva?
- Tko priповijeda priču o obitelji Ughetto? Kakav je učinak takvog načina priповijedanja?
- Unatoč mučnoj priči, redatelj u nju redovito unosi humor. Što mislite, zašto je redatelj odabrao ovakav način priповijedanja? Kojih humornih scena se sjećate?
- Zahvaljujući različitim povijesnim događajima koji film ističe, možemo pratiti kronologiju obitelji. Koji su to povijesni događaji?

Na početku filma redatelj nas u priču ne uvodi samo svojom naracijom, već nam i pokazuje nastanak filmskog seta. Tako vidimo korištene materijale poput kartona, tkanina i elemenata prikupljenih u prirodi (kestenja, brokula, ugljena). Zatim svjedočimo montaži tih materijala i njihovoj ugradnji. Međutim, taj se proces uvek prikazuje fragmentarno odnosno ne vidimo duge detaljne sekvence stvaranja. Nadalje, vidimo samo ruku redatelja koja manipulira tim materijalima. Možemo ovaj način smatrati svojevrsnim prodiranjem u intimu ove osobne priče jer su to inače faze produkcije koje publika ne bi trebala vidjeti. Osim toga, ovaj pogled iza kulisa protkan je živim slikama rodnog sela Luigija i Cesire. Ti nam pogledi omogućuju da prvi put sagledamo mesta prije nego što pređemo u animirano okruženje koje nije vjerna reprodukcija stvarnosti. Zajedno, ovi elementi doprinose obliku prodiranja stvarnosti u fikciju.



- **U filmu i drugi detalji doprinose ovom prodiranju stvarnosti u fikciju. Koji su to elementi? Kakve efekte proizvode? (npr. kada Cesira pruža kavu redatelju, pokazuje mu prsten, krpa čarapu ili kada redatelj svom ocu – djetetu pruža zidarsku mistriju).**

Osim dijaloga između redatelja i njegove bake te pogleda iza kulisa koji probija granicu između stvarnosti i fikcije, redatelj i komunicira s likovima, primjerice kada ga Cesira ponudi kavom ili kada im on donosi neke predmete. Dakle, redateljska ruka redovito intervenira u sliku. Prisjetite se i crno-bijele fotografije koju baka pokazuje unuku koji želi vidjeti kako Luigi izgleda na gradilištu tunela. Odjednom imamo vrlo konkretnu sliku lika, pogotovo jer sve figurice korištene za animaciju imaju slične crte lica. Nапослјетку, ту је и krava koja је dio fiktivnog okruženja. Utjelovljuje neophodan element u svakodnevnom životu stanovnika, a istovremeno je namjerno prikazana kao igračka. Likovi su toga svjesni i izgovaraju to naglas. Na taj se način stvarnost isprepliće s fikcijom i uspostavlja se svojevrsna distanca od događaja.



PALENTA

Palenta, pura, žganci... Bezbroj je naziva za ovo jednostavno, brzo i ukusno jelo. Nakon pizze i tjestenine, ovo je još jedno jelo koje potječe iz Italije. Palenta je autohtono jelo **sjeverne Italije**, a njome se u prošlosti uglavnom prehranjivao siromašniji puk. Naime, mnoga tradicionalna jela Italije rađena su zapravo kao hrana za siromašne: u Italiji to nazivaju *cucina povera* i svaka regija, od Veneta do Sicilije, ima takva jela. Kao što su Talijani na jugu skupljali energiju zahvaljujući tjestenini, sjevernjaci bi uglavnom jeli palentu. Riječ je o jelu koje ima dužu povijest od pizze i tjestenine.



Nakon što su sa Novog kontinenta sjemenke biljke **Mahiz** (zlatna zrna) pristigle u Europu, kukuruzna palenta proširila se u talijansku regiju Pijemont sredinom 18. stoljeća i odmah zauzela važno mjesto u lokalnoj kuhinji. Početkom 19. stoljeća palenta je bila jelo koje su najviše konzumirali seljaci jer je koštala manje od kruha i bilo je zasitna, ali je nudila malo hranjivih tvari i uzrokovala širenje nekih bolesti poput **pelagre** (avitaminoza prouzročena nedovoljnim unosom vitamina iz skupine B). Palenta je postala tipično jelo sjeverne Italije, posebno u Valtellini gdje je poznata *palenta taragna* od mješavine kukuruznog i heljdinog brašna.

- **Hrana je izrazito prisutna u ovom filmu. Što jedu likovi? Osim palente, možete li se prisjetiti što je još pripremala Cesira?**
- **Jedu li se i danas ta jela? Jeste li ikada kušali palentu na mlijeku?**
- **Komentirajte ovu Cesirinu rečenicu: „Zemlja je bila sve. Održavala nas je na životu. Bili smo gladni za zemljom.“ Zašto je ovaj detalj bitan i što nam on otkriva o položaju likova?**
- **Religija je također element koji upravlja životima likova. Koje mjesto zauzima u njihovom svakodnevnom životu? Kako se ponaša glavni svećenik u selu? Razmislite o Cesirinoj rečenici: „Svećenik bi puštao da se glasine o vješticama šire, poticao je praznovjerje.“ Zašto je to radio?**

Tri brata, Luigi, Antonio i Giuseppe odlaze u rat u više navrata. Prvi put je to u Afriku odnosno Libiju.

TALIJANSKO-TURSKI RAT

1911. Italija je objavila rat Osmanskemu Carstvu, provalila u **Libiju** i mirom u Lausannei stekla vrhovništvo nad Cirenaikom i Tripolitanijom (1912.). Nakon dolaska fašista na vlast u Italiji,

ti su sporazumi pogaženi i Italija je 1934. ujedinila Tripolitaniju, Cirenaiku i Fezan u koloniju Libiju.



mi znali o ratu? Ništa! Bili smo neuki. Govorili su da je to sitnica koja će brzo završiti.“ Ponavljaju li se ovakve stvari i danas?

Njihova bezbrižnost nestaje kada se Luigi i Giuseppe vrate bez brata. Sada ih vidimo kako sjede na panjevima okrenuti prema nama, pognutih glava i lica skrivenih šeširima. Štoviše, na srednji panj stavljen je šešir njihovog nestalog brata. Iza njih nebo se zamračilo i prizorom dominiraju veliki sivi oblaci.

Možemo reći da je njihov odlazak prvi put gotovo bezbrižan; braća su vesela i šale se jer i ne znaju kamo idu. U pozadini je krajolik jasan i svijetao. Vidimo planine pa čak i malo plavog neba. Međutim, ta je lakoća u kontrastu s nježnim Cesirinim glasom koji zabrinuto prijavljuje o tom odlasku. Osim tragičnosti odlaska u rat, naglašava se i nespremnost ovih seljaka za borbu. Prisjetite se Cesirinih riječi: „Što smo



PRVI SVJETSKI RAT

Treća slika odgovara njihovom drugom odlasku 1915. godine u Prvi svjetski rat. Raspoloženje više nije nimalo zabavno. Luigi i Giuseppe sjede leđima okrenuti gledateljima i gledaju prema planini koja polako nestaje pod maglom. Krajolik je siv i mračan. Razmislite o ovim Cesirinim riječima: „Seljake se uvijek slalo u rat. Bili su poslušni i bilo ih je lako zadovoljiti.“

Što ovo znači? Osim toga, govori i da su mnogi išli nevoljko i namjerno se razboljevali, neki su čak i umirali. Spominje i da su pili čaj od lišća duhana. On se koristio kao laksativ i za izazivanje povraćanja.

Luigi se, zatim, sam vraća iz rata. Njegov je povratak popraćen kišom i grmljavom. Opet je okrenut prema planini koju više gotovo i ne vidimo jer je prekrivena oblacima i gustom maglom koja sliku čini gotovo crnom. Taj mračni krajolik prema kojem je Luigi okrenut evocira pogled u neizvjesnu budućnost nakon gubitka najmilijih i posljedica rata na svakodnevni život. Osim toga, španjolska gripa odnijela je pola obitelji. Ovoga puta Cesira kaže: „Tolike smo oplakali da smo ostali bez suza.“ Kako ovo komentirate?



ŠPANJOLSKA GRIPA

Španjolska gripa ili španjolka bila je teška pandemija gripe koja je harala po svim kontinentima, osim Australije, od proljeća 1918. do kraja 1919. Računa se da je od nje oboljelo oko 200 milijuna ljudi, od kojih je umrlo najmanje 25 milijuna, napose od teških plućnih komplikacija. Bolest se naglo proširila i to pretežito kod mlađih osoba te je rezultirala velikom smrtnošću zbog ratnih i poratnih nedaća (iscrpljenost, glad, migracije i sl.).



Na kraju filma redatelj-narator komentira: „Mi, djeca, rodili smo se i živjeli u prosperitetnoj Francuskoj, Francuskoj usredotočenoj na vlastitu obnovu, Francuskoj punoj automobila, perilica rublja, tostera, plastičnih stolova, televizijskih uređaja i popularnih pjevača.“

- **Jeste li ikada čuli za ovo prosperitetno razdoblje nakon završetka Drugog svjetskog rata? Kako se zove ovo povijesno razdoblje? Koliko dugo je trajalo? Koje su bile njegove posebnosti?**

POSLIJERATNI EKONOMSKI PROCVAT ILI ZLATNO DOBA KAPITALIZMA

Ovaj pojam obuhvaća dulje razdoblje svjetske ekonomске ekspanzije koje je počelo nakon Drugog svjetskog rata i završilo recesijom 1973. – 1975. Sjedinjene Američke Države, Sovjetski Savez, zemlje zapadne Europe i istočne Azije osobito su doživjele neuobičajeno visok i održiv rast i gotovo nultu stopu nezaposlenosti. Suprotno prvim predviđanjima, ovaj visoki rast uključio je i mnoge zemlje koje su bile razorene ratom poput Japana, Zapadne Njemačke, Austrije, Južne Koreje, Belgije, Francuske, Italije i Grčke. Čak su i zemlje koje su bile relativno nezahvaćene ratom, poput Švedske, bilježile značajan gospodarski rast. Procvat je uspostavio uvjete za veći niz globalnih promjena na vrhuncu Hladnog rata, uključujući postmodernizam, dekolonizaciju, porast potrošnje, državu blagostanja, svemirsku utrku, Pokret nesvrstanih, kontrakulturu 60-ih, početak drugog vala feminizma i utrku u nuklearnom naoružanju.

KRATKO O NEVERBALNOJ KOMUNIKACIJI

Neverbalna komunikacija služi kao dopunski kanal za slanje poruka prenoseći naše emocije, raspoloženja, misli i stavove. Način kretanja i držanja tijela, odjevni stil, geste, izrazi lica, ton glasa, dodir i pogled samo su neki od neverbalnih poruka koje šaljemo svojoj okolini. Za razliku od verbalne komunikacije koja je u većini slučajeva pod našom kontrolom, neverbalna komunikacija je automatska i nesvjesna.

Geste su pokreti udova ili dijelova tijela kojim se izražava neka misao, osjećaj ili se popraćuje govor. Postoje dvije vrste gesta: **amblemi** i **ilustratori**. Amblemi su neverbalne geste koje zamjenjuju verbalnu poruku i mogu se samostalno koristiti. Ilustratori su geste koje koristimo kako bi kao što sam naziv govorili ilustrirali ili upotpunili verbalnu poruku. Ilustratori, za razliku od amblema, nemaju značenje ako ih se koristi samostalno. Geste moraju biti prilagođene situaciji i okolini. Pretjerana gestikulacija skreće pažnju s teme i daje dojam da takva osoba „misli“ rukama, a ne glavom. Dok preslabu gestikulaciju ostavlja dojam da je osoba hladna, nesigurna u sebe ili dosadna. Kod gestikulacije treba imati na umu da je unutar iste kulture njeno značenje dobro poznato, no među različitim kulturama ona može izazvati nesporazume. Geste rukama koriste se u regijama Italije i u talijanskom jeziku kao oblik neverbalne komunikacije i izražavanja. Gestama unutar talijanskog leksikona dominiraju pokreti ruku i prstiju, ali mogu uključivati i pokrete crta lica poput obrva i usta. Utvrđeno je oko 250 specifičnih gestikulacija rukama. Najpoznatija je ona koja se i u nekoliko navrata pojavljuje na filmu, sa spojenim prstima. Pritom se ruke mogu pomicati gore-dolje u zglobo ili samo držati. Najčešće se koristi kao znak za negodovanje, odnosno živciranje ili svojevrsni upit: Što želiš? Što hoćeš?



ISELJAVANJE DANAS – HRVATSKA I ITALIJA

Od ulaska Hrvatske u EU u države Unije se, prema procjenama temeljenim na statističkim podacima, odselilo više od 200.000 hrvatskih građana, što odgovara broju od pet posto stanovništva utvrđenog popisom 2011. godine. Prema objavi Državnog zavoda za statistiku iz prosinca 2016., od 2000. do 2015. godine iz Hrvatske je iselilo 179.895 ljudi, od kojih je državljana Republike Hrvatske bilo 162.034. Njemačka je najčešća destinacija hrvatskih emigranata. Njemački statistički zavod 2013. godine zabilježio je nešto više od 25.000 useljenika, 2014. njih gotovo 45.000, a 2015. godine broj se približio 60.000. To bi značilo da se samo u Njemačku od 2013. do kraja 2016. iselilo oko 180.000 osoba. Veliki skok broja iseljenika bilježe i Irska i Austrija. U Irsku se, od sredine 2013. do kraja 2015. odselilo njih 6000, a u Austriju godišnje odlazi oko 3000 hrvatskih građana od 2013. godine. Kad se zbroje podaci, samo u Njemačku, Irsku i Austriju iselilo se oko 200.000 ljudi s hrvatskom putovnicom - mahom mlađe i obrazovanije stanovništvo, kojem prvi razlog iseljavanja nije nezaposlenost u Hrvatskoj, nego bolji radni uvjeti i bolja plaća u inozemstvu. U Italiji je situacija podjednako loša. Prema izvješću Registra Talijana s prebivalištem u inozemstvu (AIRE), u svijetu je 31. prosinca 2021. bilo 5.806.068 talijanskih emigranata. Država s najvećim brojem talijanskih emigranata je Argentina nakon koje slijede Njemačka, Švicarska, Brazil, Francuska i Velika Britanija. 20% talijanskih emigranata u 2020. mlađe je od 20 godina. Regije s najvećom stopom iseljavanja su Valle d'Aosta, Trentino-Alto Adige i Molise (više od 3 emigranta na svakih tisuću stanovnika), a slijede ih regije Marche, Veneto, Lombardija i Emilija-Romagna.

- **Što vam govore ovi podaci? Mislite li da će se ove brojke povećavati, ne samo u Hrvatskoj?**
- **Imate li rođinu koja živi „vani“ i tamo je rođena? Održavaju li kontakt s Hrvatskom ili im to nije toliko važno? Kakav je njihov život? Po čemu je život vaše obitelji drugačiji? Što je s poznanicima koji su se odselili tek kao odrasli? Kako ih prihvaca okolina?**
- **Mora li odlazak u inozemstvo uvijek biti iz nužde ili može biti uzrokovani tek željom za promjenom?**
- **Kamo biste otišli da morate otići? Koje druge razloge ljudi mogu imati za iseljavanje osim ekonomskih (traženje posla)? Što je s političkim razlozima? Kakvi oni mogu biti? Koja je razlika između emigranata/imigranata i izbjeglica?**

FILMSKA IZRAŽAJNA SREDSTVA

ANIMIRANI FILM

Ovaj film je po svom rodu animirani. Animirani film je film nastao snimanjem crteža (crtanih ljudskom rukom ili na računalu). Tvorac prvog animiranog filma je Emile Reynaud, a prikazan je 28. listopada 1892. godine. Najpoznatiji tvorci crtanih filmova su Walt Disney, Chuck Jones, Winsor McCay, Osamu Tezuka, Hayao Miyazaki, William Hanna, Joseph Barbera,

Dušan Vukotić... Za razliku od igranog filma ili dokumentarnog filma, u animiranome filmu su likovi i pozadina uglavnom nacrtani ili proizvedeni od drugih materijala: lutaka, prirodnih predmeta, artefakata, plastelina, pijeska.

Prema stilskim oznakama u animiranome filmu postoji slična podjela kao i u igranim filmovima – prema dužini i žanrovima. U klasičnom animiranom filmu pripremni stupanj proizvodnje predstavlja razrada ideje ili teme u scenarij. Na osnovi scenarija izrađuje se knjiga snimanja koju u animiranome filmu tvori niz crteža, grupiranih u kadrove i sekvene, a koji ilustriraju radnju zamišljenoga filma, njegove bitne stilske i sadržajne karakteristike. Uz crteže, u knjizi snimanja naznačuju se i pokreti kamere (vožnje, panorame), montažne spone (pretapanja, zatamnjena, odtamnjena) te naznake za dijalog, šumove i glazbu.

STOP ANIMACIJA

Stop animacija (engl. stop-motion ili frame-by-frame: kadar po kadar) je tehnika animacije koja se koristi kako bi određeni objekt izgledao kao da se sâm kreće. Između svakog snimljenog kадра, objekt se po malo pomiče što stvara iluziju pokreta kada se serija kadrova prikaže kao jedna cjelina. U ovoj tehniци se najčešće koriste figurice od gline, zbog lakoće mijenjanja njihovog položaja i oblika. Stop animacija je jedna od prvih animacijskih tehnika koja se koristila za izradu specijalnih efekata u filmovima. Omogućuje stvaranje privida kretanja stvari koje su inače nepokretne. Pomoću kamere koja može snimati kadar po kadar snima se željena scena, a zatim se objekt koji treba animirati malo pomakne nakon čega se snima sljedeća slika i tako redom.



IZVORI

<https://cineuropa.org/en/interview/426833/>

<https://www.screendaily.com/reviews/no-dogs-or-italians-allowedannecyreview/5171814.article>

<https://screenanarchy.com/2023/02/rotterdam-2023-review-no-dogs-or-italians-allowed.html>

<https://www.gebekafilms.com/fiches-films/interdit-aux-chiens-et-aux-italiens/>

Rezervacije termina i dodatne informacije: Antonio Piljan, koordinator FUŠ-a

099 493 8354 / fus@kinovalli.net

Filmska ponuda i dodatne informacije: Nataša Šimunov, voditeljica Kina Valli

052 222 703 / info@kinovalli.net

Edukativni materijali: Ljiljana Kragulj

Kako bi Kino Valli poboljšalo produkciju kvalitetnih filmskih naslova za djecu i mlade, voljeli bismo dobiti i povratnu informaciju učenika/ica, učitelja/ica i profesora/ica. Svoje osvrte i razmišljanja možete nam slati na fus@kinovalli.net.



Projekt FUŠ realiziran je uz potporu:



Hrvatski
audiovizualni
centar
Croatian Audiovisual Centre



European Children's
Film Association
Association Européenne du Cinéma
pour l'Enfance et la Jeunesse

